

OKUL ÖNCESİ DÖNEMDE YETENEK, MESLEKİ İLĞİ VE DEĞERLER

Veli Bülteni

“Her çocuğun birden fazla yeteneği vardır ancak keşfedilmesi ve geliştirilmesi gerekir.” Doğuştan gelen yetenekler kullanıma bağlı olarak 3-15 yaşları arasında gelişir. 15 yaşından sonra yeni yetenek geliştirmek olanaksızdır. Günümüzde bilimsel çalışmalar sonucunda kariyer planlama sürecinin okul öncesi dönemde başladığı kabul edilir. Bu sebeple okul öncesi dönemde kariyer planlaması yapmak çocukların değerlerini, ilgilerini, yeteneklerini, sahip olduğu becerilerini kısacası kendini tanımasına yardımcı olur

ve rekabetlerle dolu bir geleceğe çocuğunuzun emin adımlarla ilerlemesini sağlamaya büyük katkısı olur.

Okul öncesi dönemde çocukların meslekleri tanımaları, mesleklerin insan hayatındaki yeri ve önemine ilişkin farkındalık geliştirmeleri ve mesleklere ilişkin kalıp yargılardan uzaklaşıp olumlu tutum geliştirmeleri önemlidir (MEB, 2012). Erken yaşlarda çocukların meslekler hakkında bir takım fikirlere sahip olmaları, gelecekte yapacakları meslek seçimlerini olumlu yönde etkiler. Böylece çocuklar yetenek, ilgi ve isteklerine uygun bir mesleğe sahip olabilirler. Çocuklara mesleklerle ilgili bilgi verebilmek için onların meslekleri ne kadar tanıdıklarının ve bu meslekleri tanıma sürecinde etkili olan faktörlerin neler olduğunun bilinmesi gerekir. Bu şekilde elde edilen bilgiler çocukların daha sonraki yıllarda yapacakları meslek seçimlerinde oldukça etkilidir (Liben, Bigler ve Krogh, 2002). Nitekim meslek seçiminin anlık bir karar olmadığı, biyolojik ve çevresel faktörlerden etkilenmediği gibi mesleki gelişim süreci içinde ortaya çıktığı da kabul edilen bir anlayıştır. Mesleki gelişim; çocuklukta meslek fikrinin oluşmaya başlamasından yetişkinlikte bir meslek sahibi oluncaya kadar geçen gelişim evrelerini kapsayan bir süreçtir (Yeşilyaprak, 2006). Çocukluk döneminde mesleklere yönelik kapsamlı ve bilinçli olmayan ilk farkındalıklar başlar. Medya dünyasının içine doğan günümüz çocuklarının medya platformlarından görerek sempati duydukları karakterler olabilir. Örneğin 3-4 yaşlarında “Ben büyüyünce süper kahraman olacağım!” sözlerini duyabiliriz. Bununla birlikte çocuklar, “Büyüyünce babam gibi öğretmen olacağım”, “Annem gibi doktor olacağım” gibi cümleler kurarak hayran oldukları büyüklerinin mesleklerine sempati duyduklarını ifade edebilirler. Bu sözler çocukluk dönemi kapsamında oldukça normaldir fakat bu dönemde etkin karar verme ve muhakeme mekanizmaları henüz tam aktifleşmediğinden bu sözler genellikle birer söylem olarak kalmaktadır.

Çocuk doğduğu anda gözlerini aile ortamında açar, ilk etapta onlarla iletişime geçer. Doğal olarak objektif ve bilinçli gözlemler yapmaları durumunda okul öncesi döneme kadar çocuğunu ailesinden daha iyi kimse tanıyamaz. Çocukların kariyer planlamasında; onların genel ve özel yetenekleri, kişilik özellikleri, genel davranış tarzları, ilgileri, yaşam değerleri önemli rol oynar. Aile olarak bu özellikleri objektif olarak gözlemleyip, çocuklara öz farkındalık kazandırılması önemli bir süreçtir.

BENİM KIZIM MÜHENDİS OLACAK! BENİM OĞLUM DOKTOR OLACAK...

Çocukların hayranlık duydukları büyüklerin mesleklerine sempati duymalarının yanı sıra bir de ebeveynlerin küçük yaşlardan itibaren çocuklarına empoze etmeye çalıştığı mesleklerden söz edebiliriz. Sevgili ailelerimiz, bu sakıncalı bir durumdur. Çocuğun karar verme mekanizması henüz tam aktifleşmediğinden, kendisine sürekli biçimde dayatılan bu mesleği ileride bilinçsiz bir şekilde

kabul edebilirler fakat bu seçim, kendi yeteneği ve ilgisi doğrultusunda olmadığı için ileriki uzun yaşamında mesleki bir mutsuzluk ve kimlik karmaşası yaşamasına neden olabilmektedir. Tabii ki çocuğunun iyiliğini isteyen siz değerli ailelerin çocuklarına yönelik hayallerinin olması çok normaldir fakat çocuğu aslında olmadığı bir kimliğe zorla büründürmek sizce ne kadar doğrudur? Hedeflerimiz onun hedefi olmadığında, gerçek yeteneği ve ilgisinin olduğu bir meslek için ileriki hayatında bir pişmanlık yaşadığında ebeveynler olarak bu durumdan ne kadar mutlu olursunuz.

MESLEK SEÇİMİNDE AİLELERE ÖNERİLER

- Öncelikle çocukların her biri yaratıcı bir zekâ ile dünyaya gelir. Hayal güçleri çok geniştir. Ve bu durum onların zihinlerini de geliştirir. Zihni gelişen çocuk ileride karşılaşacağı problemlere daha yaratıcı ve üretken çözümler bulur. Bu nedenle çocuğunuzu dinlemeli ve o zengin hayal gücünü sekteye uğratmamalısınız.
- Çocuğunuzun kişisel özelliklerini çok iyi gözlemlemelisiniz.
- Çocuğunuzun yetenek ve ilgisine uygun olan meslek konusunda uzmanlardan yardım almalısınız. Güçlü yönlerini keşfetmesini sağlamalısınız.
- İlgi duyduğu alanları tanımaya çalışmalısınız. Oyunlarını ve oyunlarında tercih ettiği karakterini gözlemlemelisiniz.
- Başardığı konular sizin için küçük konular olsa bile onu ciddiye alarak takdir etmelisiniz. Yüreklendirmelisiniz. Sizin için çok küçük olan bir davranış onun için çok büyük ve kutsal olabilir.
- Çocukla iletişim, her zaman oldukça etkilidir. İstemediği konularda zorlamamalısınız. Bu onu zorladığınız alandan daha da uzaklaştıracaktır.
- Araştırma ve inceleme isteği varsa fazla ertelemeden onunla birlikte araştırmalısınız. Çocuğu aşan mükemmeliyetçi ve abartılı beklentiler sunmamalısınız. Bu durum çocuğunuzu yaralayacaktır.
- Grup çalışmalarına, sanatsal faaliyetlere, spor aktivitelerine vb. farklı alanlara katılımını sağlamalısınız.(isteği dâhilinde) Örneğin çocuğunuzun kara kalem çalışmasına yeteneği varsa bu yeteneğini görebilmesi için bir kara kalem aktivitesi ile karşılaşması gerekir. Ya da yap-boz-birleştir gibi mekanik bir yeteneği varsa bunu görebilmesi için bir şeyleri yapıp bozmasına izin vermeniz gerekir. Ona çeşitli alanlarda uygun ortamlar sunmalısınız.
- Çocuğun kendi başına keşifler yapmasına müsaade etmelisiniz. Evde bazı eşyaları (zarar verebilecek cam, elektrik vs. olmamak kaydıyla) bozup tekrar yapmasına izin vermelisiniz. Bu onun yaratıcılığını, el becerilerini ve mekanik zekâsını güçlendirecek, ona özgüven kazandıracaktır.
- Çocuğunuza toplumdaki mesleklerin çok sayıda olduğunu açıklamalısınız. Değişik meslek gruplarını gözlemleyerek meslekleri tanımalarına yardımcı olmalısınız.
- Meslekler hakkında doğru ve eksiksiz bilgi sahibi olması için imkânlar yaratmalısınız.
- Mesleğin sadece hayatı kazanmak için değil, severek yapacağı bir işte daha mutlu ve başarılı olacağını anlatmalısınız.

Sizler çocuğunuzun kendisine en uygun mesleği seçmesine yardım edebilecek en önemli kişilersiniz. Çocukların bir birey olduğunu, yetenekleri, hedefleri ve değerleri ile kendine has bir kişiliği olduğunu unutmamalısınız. Ve en önemlisi sizin çocuğunuz ile diğer çocuk iki farklı beden de iki farklı kişiliktir. Ve en nihayetinde çocuğunuz başlı başına özeldir. Kıyas yapmak çocukları üzer, çaresizlik, kıskançlık ve başarısızlık hissettirebilir.

KAYNAKÇA:

- YEMLİHA C.; ÖNEM A.; Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Meslek Algıları ve Geleceğe Dönük Mesleki Hayalleri, Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi; Cilt 5; Ekim 2021; Sayı 2; s.289-330
- GENÇ H.; ERSOY ALKAN Ö.; Altı Yaş Çocuklarının Gelecekte Ne Olmak İstedikleri Üzerine Nitel Bir Çalışma; Kastamonu Eğitim Dergisi; Aralık 2016; Cilt:24; No:5; 2221-2234
- İnternet Erişimi: <https://www.dbe.com.tr/tr/cocuk-ve-genc/11/kariyer-planlamasına-okul-oncesidonemde-baslamanin-amaclari/>
- İnternet Erişimi: <https://www.dbe.com.tr/tr/cocuk-ve-genc/7/dbe-okul-oncesi-4-7-yas-yetenekbelirleme-ve-kariyer-planlama-programi/>
- İnternet Erişimi: <https://www.hurriyet.com.tr/aile/dogru-meslek-secimi-okul-oncesi-donemde-baslar-417418>